

Globális gazdasági válság regionális munkaerő-piaci hatása

avagy az Észak-alföldi régió munkaerőpiacán a gazdasági válság hatására
végbemenő változások vizsgálata c. kutatás eredményeinek összefoglalása

dr. Szénás Ignác

Siklós Balázs

Gerda István Zsolt

2011.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	4
2. ANYAG ÉS MÓDSZER	6
2.1. MAGYARORSZÁGI ADATOK	6
2.1.1. <i>Foglalkoztatottak Magyarországon.....</i>	<i>6</i>
2.1.2. <i>Munkanélküliek számának alakulása Magyarországon.....</i>	<i>9</i>
2.1.3. <i>Gazdasági aktivitás alakulása Magyarországon</i>	<i>11</i>
2.1.4. <i>Nyilvántartott álláskeresők számának alakulása Magyarországon</i>	<i>13</i>
2.2. AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ADATAI	16
2.2.1. <i>Foglalkoztatottak számának alakulása az Észak-alföldi régióban</i>	<i>16</i>
2.2.2. <i>Munkanélküliek számának alakulása az Észak-alföldi régióban</i>	<i>17</i>
2.2.3. <i>A gazdaságilag aktív népesség számának változása az Észak-alföldi régióban.....</i>	<i>18</i>
2.2.4. <i>A gazdaságilag nem aktív népesség számának változása az Észak-alföldi régióban.....</i>	<i>19</i>
2.2.5. <i>A nyilvántartott álláskeresők számának változása az Észak-alföldi régióban</i>	<i>20</i>
2.3. ALKALMAZOTT MEGHATÁROZÁSOK, MÓDSZEREK.....	21
2.3.1. <i>Foglalkoztatás, gazdasági aktivitás, munkanélküliség, álláskeresés</i>	<i>21</i>

1. Bevezetés

A válság legfőbb okának az tekinthető, hogy a hitelpiac telítődése miatt a hitelező bankok azon másodrendű (subprime) adósok felé fordították figyelmüket, akik a régi hitelezési politikában nem vettek volna fel hitelt. A hitel kihelyezési (pénzpiaci) versenye kiélezetté vált, ezért az amerikai belső piacon lezajló első komolyabb recessziós hatás azonnal jelentős következményekkel járt. A recesszió hatására jelentős nagyságrendet ugrott a bázis évekhez viszonyított „beragadt” ingatlanok és „rossz” hitelek száma. Ez a nagyságrend már az ingatlanpiac számtalan ágon keresztbiztosított rendszerét sem tudta meggátolni a beomlástól, amely láncreakcióval vonta maga után a pénzügyi és üzleti folyamatban résztvevő bankokat, biztosítókat, ingatlanfejlesztőket, pénzügyi és ingatlanalapokat. A válság gyorsan átterjedt a gazdasági egyéb ágazatai felé is. (Wikipedia, 2010)

Az Egyesült Államokban az elmúlt évek kialakult gyakorlata alapján a bankok általában komolyabb hitelbírálattal nélkül is nyújtottak jelzálogkölcsönöket magánszemélyek részére. A hitelezés bővülése az „olcsó pénznek” is köszönhető. Az USA jegybankja alacsonyan tartotta az alapkamatot, ami a hiteleket olcsóvá tette. A bankokat ösztönözte, hogy az ingatlanok értéke folyamatosan növekedett, így erre az alapfeltételezésre épült minden további termék. Ez a modell azonban csak addig volt működőképes, ameddig az ingatlanok értéke emelkedett, hiszen ebben az esetben, ha valaki nem tudta visszafizetni a hitelét, akkor a bank az eredeti árnál magasabb áron értékesíteni tudta az ingatlant, így jól járt. Egyre szélesebb körben vettek fel hiteleket, mellyel párhuzamosan megindult a bankok közötti hitelezési verseny. A bankok egymással versenyezve egyre kockázatosabb hiteleket folyósítottak, egyre „megbízhatatlanabb” adósokat juttattak pénzhez, egyre

kockázatosabb beruházásokat finanszíroztak, mert csak így tudták az előző évi növekedést felülmúlni. Az átláthatatlan kereskedések hatására a rendszer alappilléreinek, azaz az ingatlanáraknak a csökkenése felborította az egész rendszert, ami a szövevényes ügyletek miatt a globális pénzügyi rendszer megrogyását eredményezte.

A külső körülmények romlásának hatására, illetve az USA gazdaságának lassulása miatt 2006-tól kezdve egyre több hitel „dőlt be”, ami jelentős hatást gyakorolt az ingatlanárakra. Egyre több eladó lakás jelent meg az egyébként is „túlfűtött” piacon, melynek hatására ingatlanirodák kezdtek csődbe menni, majd ezek után jelzáloghitelezéssel foglalkozó bankok is. Ez természetesen hatással volt a bankközi piacokra is. A bankközi piacok befagytak, a bankok csak magas kockázati felárral voltak hajlandóak hitelt nyújtani egymásnak. A bankcsődökről érkező hírek eredményeként a bankok bizalma egyre erőteljesebben megrendült, nem szívesen adtak kölcsön sem egymásnak, sem magánszemélyeknek. A pénzpiacok a világgazdasági folyamatok közül talán a „leginkább globalizáltak”, melynek központi szerepét az USA tölti be, így nem csoda, hogy az USA-ból kiinduló pénzpiaci válság gyorsan elérte más országok, így Magyarország gazdaságát is. (Wikipedia, 2010)

Kutatásunknak négy fő célkitűzése van. Első célunk annak meghatározása, hogy a válság miként hatott az Észak-alföldi régió munkaerőpiacára. Ehhez elengedhetetlen azon esetleges látens kapcsolatoknak a feltérképezése, melyek megléte befolyással volt és van a régióban tapasztalt folyamatokra. Ezután szükségesnek tartottuk, hogy az így, alapvetően statisztikai alapon kapott eredményeket összevessük a régió elismert vállalatai vezetőinek és meghatározó gazdasági szakembereinek véleményével, jövőről alkotott elképzeléseivel. Mindezek alapján scenáriókat állítunk fel a régió közeljövőben tapasztalható munkaerő-piaci fejleményeivel kapcsolatosan.

2. Anyag és módszer

A kutatáshoz szükséges magyarországi és regionális munkaerő-piaci adatokat a KSH adatbázisából szereztük be, illetve a válsággal foglalkozó irodalmakat igyekszünk a lehető legszélesebb bázisra támaszkodva feldolgozni. A kvantitatív adatok feldolgozása SPSS programmal, függvényillesztéssel történik, melynek alapján meghatározásra kerülnek az alapvető trendek, felállítjuk hipotéziseinket, majd szakértői megkérdezéseket alkalmazunk.

2.1. Magyarországi adatok

2.1.1. Foglalkoztatottak Magyarországon

1. táblázat - A foglalkoztatottak száma korcsoportok szerint (ezer fő)

Időszak	évesek							
	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54
2005.I.	21	263,7	586,1	533,1	532,2	458,5	544,8	524,9
2005.II.	17,6	255,2	582	542,3	545,5	459	537,9	542
2005.III.	21,5	254	581,2	559,6	544,3	460	536,4	550,4
2005.IV.	21,6	255	574,9	564,3	545,9	453,6	518,8	557,3
2006.I.	18,8	248,4	560	574,6	548,1	452,1	499,7	557,8
2006.II.	20	246,4	567,2	585,2	561,7	451,2	497,3	573,1
2006.III.	21,2	256	568,5	589,3	566,4	449	499	570,5
2006.IV.	22,5	252,8	559,6	596,3	565,8	453,3	503,3	563,3
2007.I.	18	246,4	546,5	588,5	569,8	456,7	491,1	556,2
2007.II.	17,1	243,9	547,8	591,7	577,2	466,4	494,3	566,3
2007.III.	18,7	246,9	547,1	596,1	586,5	467,5	480,4	571,1
2007.IV.	16,7	238,5	546,5	593,7	580,3	472,1	474,3	562,3
2008.I.	16,5	224,2	529,8	595	569	468,5	472,7	561
2008.II.	17,5	223,6	523,4	603,2	579,6	467,5	471,6	565,1
2008.III.	17,1	237,4	518	606,7	584,7	483,5	477,1	565
2008.IV.	13,7	232,9	502,2	616,5	575,3	476,8	474,9	553,3
2009.I.	11,3	203	487,1	604	557,9	476,7	460,4	530,3
2009.II.	11,9	208,7	479,1	602,5	567,8	485,1	469,5	521,3
2009.III.	13,1	211,4	469,2	595,3	575,9	481,2	471,2	510

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_05ha.htm

2. táblázat - A foglalkoztatottak száma korcsoportok szerint (ezer fő)

Időszak	50–54	55–59	60–64	65–69	70–74	Összesen	Ebből: 15–24 évesek
2005.I.	524,9	301,5	80,8	19,2	4,8	3 870,60	284,7
2005.II.	542	306,3	81,6	17,8	4,3	3 891,50	272,8
2005.III.	550,4	318,1	80,2	16,7	5,2	3 927,60	275,5
2005.IV.	557,3	325,2	76,3	18,4	5,1	3 916,40	276,6
2006.I.	557,8	331,2	72,1	17,5	5	3 885,30	267,2
2006.II.	573,1	338,1	70,1	18,7	4,9	3 933,90	266,4
2006.III.	570,5	329,7	74,3	20,1	4,1	3 948,10	277,2
2006.IV.	563,3	336,1	74,1	22,2	3,6	3 952,90	275,3
2007.I	556,2	333,5	70,1	24,4	4,3	3 905,50	264,4
2007.II.	566,3	335,8	72,1	25,9	4	3 942,50	261
2007.III.	571,1	330,1	74,2	24	4,8	3 947,40	265,6
2007.IV	562,3	321,5	74	24,2	5,3	3 909,40	255,2
2008.I.	561	311,6	69,1	21,7	5,1	3 844,20	240,7
2008.II.	565,1	315,5	70,7	24,3	6,5	3 868,50	241,1
2008.III.	565	326,9	74,4	26,4	7,1	3 924,30	254,5
2008.IV.	553,3	330	75,1	23,9	6,1	3 880,70	246,6
2009.I.	530,3	330,7	74,6	22,3	5,8	3 764,10	214,3
2009.II.	521,3	343,5	75,9	24,4	7,4	3 797,10	220,6
2009.III.	510	351,5	73,9	24,3	6,5	3 783,50	224,5

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_05hb.html

3. táblázat - A foglalkoztatottak száma legmagasabb iskolai végzettségük szerint (ezer fő)

Időszak	8 általános iskolánál kevesebb	Általános iskola 8. osztálya	Szakiskola és szakmunkásképző	Gimnázium	Egyéb érettségi	Főiskola	Egyetem	Összesen
2005.I.	11,2	531,9	1 205,40	344,6	951,8	490,7	335	3 870,60
2005.II.	14,5	545,9	1 212,70	339,2	953,8	493,4	332	3 891,50
2005.III.	14,9	545,9	1 236,80	347,1	952,5	492,1	338,3	3 927,60
2005.IV.	12,3	524,6	1 240,40	339,9	968,5	494	336,7	3 916,40
2006.I.	12	503,7	1 218,30	352,1	956,8	503,4	339	3 885,30
2006.II.	14,8	516,4	1 243,50	344,1	967,4	509,9	337,8	3 933,90
2006.III.	15,1	509,3	1 254,00	342	986,4	516,6	324,7	3 948,10
2006.IV.	10,7	494,9	1 257,30	355,4	996	517,1	321,5	3 952,90
2007.I	9,5	477,3	1 243,30	355,6	976	516,5	327,3	3 905,50
2007.II.	12	489	1 254,10	361,3	979,4	523	323,7	3 942,50
2007.III.	12,1	497,9	1 258,60	353,7	979,7	515,8	329,6	3 947,40
2007.IV	9,6	473,1	1 244,30	351,3	969,7	523,2	338,2	3 909,40
2008.I.	10,5	464,6	1 205,60	341,8	949,5	523,4	348,8	3 844,20
2008.II.	11,4	471,2	1 185,10	342,4	964,4	531,9	362,1	3 868,50
2008.III.	9,6	491,5	1 198,10	347,6	970,6	547,7	359,2	3 924,30
2008.IV.	9,8	466,2	1 174,30	347,5	969	562,3	351,6	3 880,70
2009.I.	6,9	417,6	1 121,80	341,9	966,5	549,7	359,7	3 764,10
2009.II.	11,5	433,8	1 137,50	350,4	954,2	551,3	358,4	3 797,10
2009.III.	10,6	438,5	1 134,60	352,5	932,9	552,2	362,2	3 783,50

Forrás: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_06h.html

2.1.2. Munkanélküliek számának alakulása Magyarországon

4. táblázat - A munkanélküliek száma a munkakeresés időtartama és nemek szerint

Időszak	hónap							ezer fő		Összesen
	1-nél kevesebb	1-3	4-6	7-11	12	13-18	19-23	24	25 és több	
2005.I.	15,6	49	44,3	53,3	10,6	45,3	14,6	8,4	50,3	291,4
2005.II.	14,9	38,3	51,5	53,6	12,9	40,4	19,8	7,8	52,7	291,9
2005.III.	14,9	54,7	36,5	50,7	18,3	37,6	21,1	10	54,6	298,4
2005.IV.	13,9	53,5	44,2	47,6	14,6	40,5	18,9	9,1	59,7	302
2006.I.	12,8	57,8	54,4	49,9	13,5	43,1	16,8	8,4	56,4	313,1
2006.II.	10,5	38,1	49	54,6	17,2	40,5	19,5	7,5	60,1	297
2006.III.	18,5	54,7	37,5	54,9	20,5	41,3	18,2	7,4	58,4	311,4
2006.IV.	11,2	52,4	52,6	48,1	18,5	41,2	20,5	8,1	59,9	312,5
2007.I	14,7	43,1	48,5	51,2	12,3	49,5	17,7	7,5	63,1	307,6
2007.II.	12,4	34,8	40,9	53,1	12,3	40,8	20,9	9,1	65,4	289,7
2007.III.	15,9	56	35,9	49,1	14,2	39,2	17,6	8,2	62,2	298,3
2007.IV	11,9	63,8	52	47,1	12,3	43,6	14,1	8,9	68,7	322,4
2008.I.	12,1	56,4	56,2	50,7	13,6	39,3	18,7	7,6	66,8	321,4
2008.II.	11,1	40,1	47,8	58,4	12,6	40,3	19,1	7,5	74,4	311,3
2008.III.	15,6	51,9	38,1	53,3	13,5	39	20,8	9,5	76,3	318
2008.IV.	16,2	53,5	49,4	51,6	13,9	40,4	18,2	7,7	81,5	332,4
2009.I.	23,2	82,8	58,4	60,5	13,9	45,6	18,3	6,7	81,9	391,3
2009.II.	17,4	63,4	76,9	68,8	17,2	43,8	20,4	7,4	77,8	393,1
2009.III.	17,1	76,2	59,3	94,8	19,7	52,5	19,5	9,2	80,3	428,6

Forrás: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_10h.html

5. táblázat - A munkanélküliek száma legmagasabb iskolai végzettség szerint

Időszak	8 általános iskolánál kevesebb	Általános iskola 8. osztálya	Szakiskola és szakmunkásképző	Gimnázium	Egyéb érettségi	Főiskola	Egyetem	Összesen
2005.I.	6	84	106,9	24,5	55,5	13,4	7,1	297,4
2005.II.	7,3	84,8	108,5	24,8	52,9	14,8	6,4	299,5
2005.III.	7,4	81,6	109,1	26,7	56,6	17,9	9,3	308,6
2005.IV.	8	88,2	106,9	28,2	55,4	15,1	8,1	309,9
2006.I.	9,3	96	114,2	25,5	55,6	15,8	7,2	323,6
2006.II.	9	92,8	104,1	23,6	54	15,6	6,6	305,7
2006.III.	9,1	93	106,8	27,2	57,4	18,9	5,9	318,3
2006.IV.	10,8	91,3	105,9	26,5	59,4	18,3	7,4	319,6
2007.I	10,1	95,7	107,2	21,8	58,5	16,1	6,9	316,3
2007.II.	9,1	91,2	99,5	19,2	56,2	15,2	6,5	296,9
2007.III.	8,3	90,9	96,4	27,1	56,2	20,6	7,4	306,9
2007.IV	9,8	98	109	21,5	60,5	22,6	6,4	327,8
2008.I.	9,6	100,4	107,4	27,8	63,1	19,3	5	332,6
2008.II.	8,7	100,6	103,4	27,5	57	16,2	5,8	319,2
2008.III.	8,3	99	105,8	29,3	56,8	19,8	8,7	327,7
2008.IV.	7,8	110,6	108,3	27,1	55,7	20,1	7,5	337,1
2009.I.	7,6	125,6	138,1	30,9	68,3	26,3	6	402,8
2009.II.	8	120	136,2	31,5	73,3	24,6	8,1	401,7
2009.III.	6,2	127,9	147,9	34,8	78,8	28,8	11,8	436,2

Forrás: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_11h.html

2.1.3. Gazdasági aktivitás alakulása Magyarországon

6. táblázat - A gazdaságilag aktívák száma korcsoportok szerint

Időszak	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65–69	70–74	Összesen	Ebből: 15-24 évesek
2005.I.	34,2	316,7	637	570,8	569,5	487,2	577,9	553,6	314,8	81,7	19,8	4,8	4 168,00	350,9
2005.II.	29,4	308,6	635,6	580,6	583,7	486,3	569,3	569,9	322,5	82,4	18,2	4,5	4 191,00	338
2005.III.	34,4	312	633,5	599,8	585,3	485,9	568,7	579,7	332	81,8	17,7	5,4	4 236,20	346,4
2005.IV.	33,2	308,5	625,7	606,3	587,9	481,4	553,3	587,4	339,2	79,3	18,8	5,3	4 226,30	341,7
2006.I.	30,1	299,7	616,3	620,5	590,6	484,6	534,4	590,3	344,2	75,3	17,9	5	4 208,90	329,8
2006.II.	29,4	292,9	619,5	626,8	603,4	486	528,7	603,6	352	73,1	19,2	5	4 239,60	322,3
2006.III.	35,7	312,4	618,3	629,8	608,4	481,6	533	602,1	344,1	76,6	20,3	4,1	4 266,40	348,1
2006.IV.	35,6	306,8	613,2	640,9	607	482,8	534,5	598,9	351,4	75,4	22,2	3,8	4 272,50	342,4
2007.I	28,2	294,7	600,5	635,9	613,2	489,1	521,5	590,1	348,6	71	24,7	4,3	4 221,80	322,9
2007.II.	25,8	285,3	597,8	638,4	615,8	497,5	523,1	599,6	353,1	72,9	26,1	4	4 239,40	311,1
2007.III.	28,7	297,7	595,9	638,5	625,9	502	512,3	603,3	345	76	24,2	4,8	4 254,30	326,4
2007.IV	27	289,3	594,6	641,4	622,1	508,4	508	600,6	340,5	75,5	24,5	5,3	4 237,20	316,3
2008.I.	26,7	274,9	580,9	644,6	612,9	502,2	508,5	598,2	330,3	70,6	21,9	5,1	4 176,80	301,6
2008.II.	26,1	270,8	572,6	650	620,8	500,6	504,6	604,4	334,3	72,5	24,5	6,5	4 187,70	296,9
2008.III.	28,1	293,3	569,6	652	625,3	518,3	507,8	603,4	343,9	76,2	27	7,1	4 252,00	321,4
2008.IV.	23,9	283,1	558,4	663,5	617,6	514	507,5	590,6	350,8	77,9	24,4	6,1	4 217,80	307
2009.I.	24	262,6	549,3	668,2	605,4	523,3	501,2	572,1	355,3	77,4	22,3	5,8	4 166,90	286,6
2009.II.	22,8	271,2	542,2	660,4	619,8	527,6	514,1	561,4	368,8	78,4	24,7	7,4	4 198,80	294
2009.III.	24,2	286,5	536,1	656	630,5	528,1	516,9	554,9	378,2	76,6	25,2	6,5	4 219,70	310,7

Forrás: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_12ha.html

7. táblázat - A gazdaságilag nem aktívák száma korcsoportok szerint

Évesek Időszak	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65–69	70–74	összesen	nem kíván dolgozni	dolgozni szeretne
2005.I.	583,2	345,3	191,5	157,2	124,5	100,7	155,4	230,4	318,1	469,9	465,3	414,5	3 556,00	3 162,30	393,7
2005.II.	586,2	349,7	186,3	152,3	119,4	97,3	146,4	228,4	317,1	460,8	475,6	412,9	3 532,40	3 155,00	377,4
2005.III.	579,3	342,4	181	150,1	115,4	96,6	140,5	217	315	464,6	473,5	410,3	3 485,70	3 127,30	358,4
2005.IV.	578,7	342,1	181,4	151	120,1	100,4	137,3	219,5	315,2	464,3	475,8	408,6	3 494,40	3 123,20	371,2
2006.I.	580,4	348,3	185,8	147,6	123	101,7	135,9	223,6	316,1	466,5	477,7	407	3 513,60	3 132,90	380,7
2006.II.	580,1	352	175,6	144,4	119,4	96,7	125,4	222,6	313,7	473,8	471,5	405,6	3 480,80	3 133,90	346,9
2006.III.	572,8	329,4	169,6	150,7	117,6	91,3	127,4	221	327,5	465	477,5	405,7	3 455,50	3 114,20	341,3
2006.IV.	572,9	337,3	168,6	147,2	119,8	89,1	124	219	325,4	465,1	477,1	404,3	3 449,80	3 122,30	327,5
2007.I	579,3	347,5	174,3	149,8	125,8	92,8	126,3	222,5	331,6	465,4	481,3	402,5	3 499,10	3 153,20	345,9
2007.II.	581,1	355,5	169,8	153,6	124	89,6	121,8	206,6	328,5	455,8	492,5	401,5	3 480,30	3 146,50	333,8
2007.III.	577,3	341,4	164,7	154,3	119,7	89,5	114,2	212,2	338,5	458,5	494,3	399,9	3 464,50	3 144,30	320,2
2007.IV	578,1	348,1	158,5	158,5	124	85,1	115,8	212,7	344,5	466,7	490,9	398,2	3 481,10	3 156,80	324,3
2008.I.	576,6	354,6	160,4	168,2	130,5	90,2	118,3	212,4	358,3	481,4	489,2	398,4	3 538,50	3 196,60	341,9
2008.II.	575,3	357,3	160,8	170	120,5	92,6	113,6	208,7	358,1	480,6	488,9	396,1	3 522,50	3 187,60	334,9
2008.III.	571,4	333,5	155,8	169,7	119,1	82,7	113,1	193,8	352,8	482,4	486,4	395,3	3 456,00	3 135,50	320,5
2008.IV.	573,6	342,5	159	167,8	122,3	88,5	115,3	198,3	350,3	484,9	490,5	396,5	3 489,50	3 153,00	336,5
2009.I.	571,6	363,4	161,5	169,9	129,4	93,4	118,1	194,9	350,4	491,5	489,6	396,1	3 529,80	3 172,60	357,2
2009.II.	570,6	353,6	161,8	170,8	125,6	90,5	112,7	186,7	343,8	488,7	493,9	394,4	3 493,10	3 150,60	342,5
2009.III.	564,2	337,4	161,4	168,8	122	90,6	113,7	180,3	342,2	498,3	491,6	396	3 466,50	3 127,90	338,6

Forrás: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_13ha.html

2.1.4. Nyilvántartott álláskeresők számának alakulása Magyarországon

8. táblázat - A nyilvántartott álláskeresők száma, 2005-2007 között

Időszak	férfi	nő	összesen	ebből: pályakezdők
2005. január	230 545	199 713	430 258	36 643
2005. február	237 652	201 605	439 257	37 996
2005. március	234 698	201 649	436 347	37 879
2005. április	219 660	199 764	419 424	36 783
2005. május	205 391	193 922	399 313	33 967
2005. június	196 083	192 005	388 088	35 501
2005. július	197 899	201 212	399 111	45 950
2005. augusztus	196 535	203 452	399 987	48 874
2005. szeptember	197 560	203 615	401 175	50 111
2005. október	195 787	200 741	396 528	46 003
2005. november	199 962	199 051	399 013	41 902
2005. december	213 650	196 999	410 649	38 726
2006. január	234 033	202 443	436 476	39 053
2006. február	241 017	204 067	445 084	40 033
2006. március	225 251	197 546	422 797	38 245
2006. április	201 815	190 127	391 942	35 013
2006. május	185 420	182 944	368 364	32 064
2006. június	178 533	181 095	359 628	32 785
2006. július	184 459	192 165	376 624	42 162
2006. augusztus	183 857	194 133	377 990	44 221
2006. szeptember	185 185	193 090	378 275	44 945
2006. október	187 319	189 727	377 046	40 944
2006. november	194 056	189 853	383 909	38 626
2006. december	210 089	193 350	403 439	36 895

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_18h.html

9. táblázat

A nyilvántartott álláskereső száma, 2007-2008. negyedév között

Időszak	férfi	nő	összesen	ebből: pályakezdők
2007. január	234 639	204 109	438 748	38 458
2007. február	246 226	212 158	458 384	41 162
2007. március	241 491	212 399	453 890	40 747
2007. április	226 597	206 501	433 098	38 110
2007. május	213 009	200 226	413 235	34 999
2007. június	204 904	197 766	402 670	34 422
2007. július	205 497	206 736	412 233	42 219
2007. augusztus	206 666	210 560	417 226	44 649
2007. szeptember	206 922	208 883	415 805	45 439
2007. október	206 757	206 080	412 837	42 960
2007. november	212 940	206 904	419 844	41 289
2007. december	232 733	212 278	445 011	40 180
2008. január	249 598	218 527	468 125	40 515
2008. február	254 662	221 929	476 591	42 281
2008. március	244 292	218 078	462 370	41 417
2008. április	230 485	212 358	442 843	39 301
2008. május	218 728	205 773	424 501	36 313
2008. június	212 435	203 182	415 617	36 238
2008. július	211 538	209 527	421 065	43 092
2008. augusztus	212 067	212 953	425 020	45 444
2008. szeptember	212 930	211 010	423 940	45 864
2008. október	213 672	210 932	424 604	42 935
2008. november	228 129	217 834	445 963	42 314
2008. december	250 845	226 506	477 351	41 581

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_18h.html

10. táblázat

A nyilvántartott álláskeresők száma, 2009. I-III. negyedév között

Időszak	férfi	nő	összesen	ebből: pályakezdők
2009. január	273 018	236 079	509 097	41 659
2009. február	294 710	248 422	543 132	44 712
2009. március	306 228	257 657	563 885	46 294
2009. április	308 584	260 269	568 853	45 106
2009. május	301 105	262 716	563 821	42 894
2009. június	290 005	259 442	549 447	43 426
2009. július	290 329	267 581	557 910	52 571
2009. augusztus	291 003	273 011	564 014	56 510
2009. szeptember	292 666	273 681	566 347	58 105
2009. október	295 688	273 962	569 650	55 734
2009. november	305 527	274 951	580 478	53 626

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_18h.html

2.2. Az Észak-alföldi régió adatai

2.2.1. Foglalkoztatottak számának alakulása az Észak-alföldi régióban

11. táblázat - Foglalkoztatottak száma [ezer fő]

Időszak	Hajdú-Bihar	Jász-Nagykun-Szolnok	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Észak-Alföld
2008.I.	185,2	145,7	176,4	507,3
2008.II.	189,1	147,6	175,5	512,2
2008.III.	193,2	151,1	178	522,3
2008.IV.	183,9	152,9	173,6	510,4
2009.I.	174,7	138,7	165,3	478,7
2009.II.	179,5	137,5	175,1	492,1
2009.III.	177,5	140	175,6	493,1

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_01h.html

12. táblázat - A foglalkoztatottak száma (2000–) [ezer fő]

Területi egység	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Hajdú-Bihar	188,7	192,3	191,1	196,4	196,7	190,7	196,4	190,4	187,9
Jász-Nagykun-Szolnok	147,3	145,4	143,3	152,1	144,6	142,3	147	148,6	149,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	172,9	178,4	177,8	185,5	182,2	184,4	186,1	182,7	175,9
Észak-Alföld	508,9	516,1	512,2	534	523,5	517,4	529,5	521,7	513,1

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_01i.html

2.2.2. Munkanélküliek számának alakulása az Észak-alföldi régióban

13. táblázat - Munkanélküliek száma [ezer fő]

Időszak	Hajdú-Bihar	Jász-Nagykun-Szolnok	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Észak-Alföld
2008.I.	17,4	15,1	35,9	68,4
2008.II.	16,5	13,6	35,8	65,9
2008.III.	18,5	14,1	37,8	70,4
2008.IV.	21,3	12,8	40	74,1
2009.I.	22,5	18,3	46,2	87
2009.II.	20,1	19	39,6	78,7
2009.III.	23,9	18,5	38,5	80,9

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_02h.html

14. táblázat - A munkanélküliek száma (2000–) [ezer fő]

Területi egység	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Hajdú-Bihar	14,5	13,1	13,4	12,5	11,9	17,6	20	16,3	18,4
Jász-Nagykun-Szolnok	15,3	11,5	12,2	9,1	9,5	12,8	15,7	15,4	13,9
Szabolcs-Szatmár-Bereg	21,7	18,9	17,7	17,1	19,2	21,2	29,4	31,5	37,4
Észak-Alföld	51,5	43,5	43,3	38,7	40,6	51,6	65,1	63,2	69,7

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_02i.html

2.2.3. *A gazdaságilag aktív népesség számának változása az Észak-alföldi régióban*

15. táblázat - A gazdaságilag aktív népesség száma [ezer fő]

Időszak	Hajdú-Bihar	Jász-Nagykun-Szolnok	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Észak-Alföld
2008.I.	202,6	160,8	212,3	575,7
2008.II.	205,6	161,2	211,3	578,1
2008.III.	211,7	165,2	215,8	592,7
2008.IV.	205,2	165,7	213,6	584,5
2009.I.	197,2	157	211,5	565,7
2009.II.	199,6	156,5	214,7	570,8
2009.III.	201,4	158,5	214,1	574

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_03h.html

16. táblázat - A gazdaságilag aktív népesség száma (2000–)

Területi egység	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Hajdú-Bihar	203,2	205,4	204,5	208,9	208,6	208,3	216,4	206,7	206,3
Jász-Nagykun-Szolnok	162,6	156,9	155,5	161,2	154,1	155,1	162,7	164	163,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg	194,6	197,3	195,5	202,6	201,4	205,6	215,5	214,2	213,3
Észak-Alföld	560,4	559,6	555,5	572,7	564,1	569	594,6	584,9	582,8

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_03i.html

2.2.4. *A gazdaságilag nem aktív népesség számának változása az Észak-alföldi régióban*

17. táblázat - A gazdaságilag nem aktív népesség száma [ezer fő]

Időszak	Hajdú-Bihar	Jász-Nagykun-Szolnok	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Észak-Alföld
2008.I.	210,1	144	218,3	572,4
2008.II.	206,8	142,8	219	568,6
2008.III.	200,5	138,1	214,1	552,7
2008.IV.	206,9	136,9	216,1	559,9
2009.I.	214,6	143,9	214,1	572,6
2009.II.	211,8	143,5	210	565,3
2009.III.	209,9	140,7	209,9	560,5

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_04h.html

18. táblázat - A gazdaságilag nem aktív népesség száma (2000–) [ezer fő]

Területi egység	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Hajdú-Bihar	209,8	208,2	209,3	204,8	206,1	205,3	197,8	206,1	206
Jász-Nagykun-Szolnok	155,1	160,2	160,6	153,5	159	155,9	147,1	143	140,5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	241,1	238,9	240,1	231,7	233,5	228,3	217,8	217,2	216,9
Észak-Alföld	606	607,3	610	590	598,6	589,5	562,7	566,3	563,4

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_04i.html

2.2.5. A nyilvántartott álláskeresők számának változása az Észak-alföldi régióban

19. táblázat - A nyilvántartott álláskeresők száma [fő]

Időszak	Hajdú-Bihar	Jász-Nagykun-Szolnok	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Észak-Alföld
2008.I.	40563	22147	53268	115978
2008.II.	35629	19447	49067	104143
2008.III.	35698	19895	49633	105226
2008.IV.	38989	23504	55997	118490
2009.I.	44666	27116	60334	132116
2009.II.	42620	25223	54043	121886
2009.III.	43442	26117	56262	125821

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_11h.html

20. táblázat - A nyilvántartott álláskeresők száma, december (2004–)

Területi egység	2004	2005	2006	2007	2008
Hajdú-Bihar	30 471	31 891	33 041	38 788	38 989
Jász-Nagykun-Szolnok	20 246	20 395	19 220	21 160	23 504
Szabolcs-Szatmár-Bereg	41 014	42 818	44 261	51 842	55 997
Észak-Alföld	91 731	95 104	96 522	111 790	118 490
Ebből: Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma					
Hajdú-Bihar	2 713	3 160	3 306	4 235	3 926
Jász-Nagykun-Szolnok	1 865	1 832	1 497	1 593	1 768
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5 206	5 725	5 731	6 710	6 813
Észak-Alföld	9 784	10 717	10 534	12 538	12 507

Forrás:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_08i.html

2.3. Alkalmazott meghatározások, módszerek

Az adatok (KSH) ezen fejezetben összegyűjtött meghatározások szerint értelmezhetőek (<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/modsz/modsz21.html>). A foglalkoztatottsági statisztikában az adatforrások, a számbavételi módszerek, a megfigyelt sokaság különbözősége miatt azonos jelenséget számszakilag eltérő adatok fejeznek ki. Az adateltérések az alapadatok esetében is meghaladhatják a statisztikában elfogadott mértéket, ezért a különféle adatforrásokból származó információk nem helyettesíthetők egymással. A fejezet anyaga az adatforrásokhoz kapcsolt csoportosítást követi.

2.3.1. Foglalkoztatás, gazdasági aktivitás, munkanélküliség, álláskeresés

A Központi Statisztikai Hivatal a lakosság gazdasági aktivitásának – a foglalkoztatottság, illetve a munkanélküliség – vizsgálatára 1992-ben új statisztikai adatgyűjtést vezetett be. A munkaerő-felmérés, ami a magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétel, a 15–74 éves személyek gazdasági aktivitásáról nyújt információt. Az adatgyűjtés célja, hogy a foglalkoztatottság és a munkanélküliség alakulását a nemzetközi statisztikai ajánlásoknak megfelelően, a mindenkori munkaügyi szabályozástól, illetve annak változásától függetlenül, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) fogalmait felhasználva figyelje meg. A magyar munkaerő-felmérés egy meghatározott időszakban¹ végzett tevékenységük alapján osztályozza a vizsgált népességet.

Foglalkoztatott az, aki az adott héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, illetve rendelkezett olyan munkahellyel, ahonnan átmenetileg (betegség, szabadság vagy egyéb ok miatt) volt távol.

¹ a kikérdezés hetét megelőző héten, a hetet hétfőtől vasárnapig számítva

Munkanélküli az, aki az adott héten nem dolgozott, és nincs is olyan munkája, amelyből átmenetileg hiányzott; a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát; két héten belül munkába tudott volna állni, ha talált volna megfelelő állást, illetve már talált munkát, ahol 2002.évtől 30, 2003 évtől 90 napon belül dolgozni kezd.

Gazdaságilag aktívak azok, akik megjelennek a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek. **Gazdaságilag nem aktívak** azok, akik a vonatkozási héten nem dolgoztak, illetve nem volt rendszeres jövedelmet biztosító munkájuk, és nem is kerestek munkát, vagy kerestek, de nem tudtak volna munkába állni.

A Munkaerő-felmérés mintájába 1992-től negyedévente átlagosan mintegy 24 ezer cím került kijelölésre, 1998 óta pedig negyedévente közel 38 ezer címet keresnek fel az összeírók, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) ajánlásainak megfelelően az ott élő 15–74 éves népesség gazdasági aktivitásáról gyűjtsenek információt. 1992–2002 között minden hónapban a hónap 19. napját magában foglaló héten valósult meg a kikérdezés, 2003-tól pedig folyamatosan, a hónap (negyedév, év) valamennyi hetét magában foglalva. A közölt adatok teljeskörűsített negyedéves (éves) átlagok².

2003. évtől a munkaerő-felmérés adatainak teljeskörűsítése a 2001. évi népszámláláson alapuló népességszám-továbbvezetés bázisán történik. Ezzel egy időben a 2001–2002. évi adatok is újraszámításra és lecserélésre kerültek. Az 1998–2000 közötti időszakra a 2001. évi népszámlálást is figyelembe vevő, korrigált népességszámon alapuló, új súlyszámrendszer készült, amelynek segítségével az adatok újraszúlyozásra kerültek³. Az 1992–1997 közötti adatok teljeskörűsítése az 1990. évi népszámlálás alapján készült súlyrendszerrel történt. A munkaerő-felmérés mintájának hibaszámítása linearizált jackknife-módszerrel történik. Az áttekintő táblázat 2007. évre vonatkozó adatok mintavételi hibáit (s.e.) 95%-os megbízhatósági szinten közli. Az Európai Unió

² A munkaerőpiaci helyzet alakulása az Állami Foglalkoztatási Szolgálat fontosabb adatai alapján című havi jelentés; ÁFSZ, Budapest, 2007

³ új súlyozású adatok

2008-tól minden tagállam számára előírja⁴ az új tevékenységi osztályozás kötelező alkalmazását a statisztikai adatgyűjtésekben és nyilvántartásokban. Az adatokat 2008 januárjától a TEÁOR'08 alapján gyűjtöttük be, de 2008-ban még a TEÁOR'03 szerint publikálta a Központi Statisztikai Hivatal. A TEÁOR'08 szerint is feldolgozott adatokat először 2009 januárjában kerültek publikálásra.

A TEÁOR'08 alapján készült havi statisztikákat némileg befolyásolhatta, hogy az adatszolgáltatók 2008-ban folyamatosan éltek az új osztályozásba sorolás lehetőségével, így a bázisévben – 2008-ban – a besorolás finomodásával a szakágazatok között mozgás volt.

Nyilvántartott álláskereső az állami munkaközvetítő irodában nyilvántartásba vett személy, aki munkaviszonnyal nem rendelkezik; öregségi nyugdíjra nem jogosult, nem nappali tagozatos tanuló; aktív foglalkoztatási eszközben (átképzés, közhasznú foglalkoztatás stb.) nem vesz részt; munkát vagy önálló foglalkozást keres, munkavégzésre rendelkezésre áll és az Állami Foglalkoztatási Szolgálattal álláskeresési megállapodást kötött.

Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők a nyilvántartott álláskeresők közül azok a 25. életévüket – felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetén 30. életévüket – be nem töltött fiatalok, akik tanulmányaik befejezését követően munkanélküli ellátásra nem szereztek jogosultságot.

⁴ 1893/2006/EK rendelet

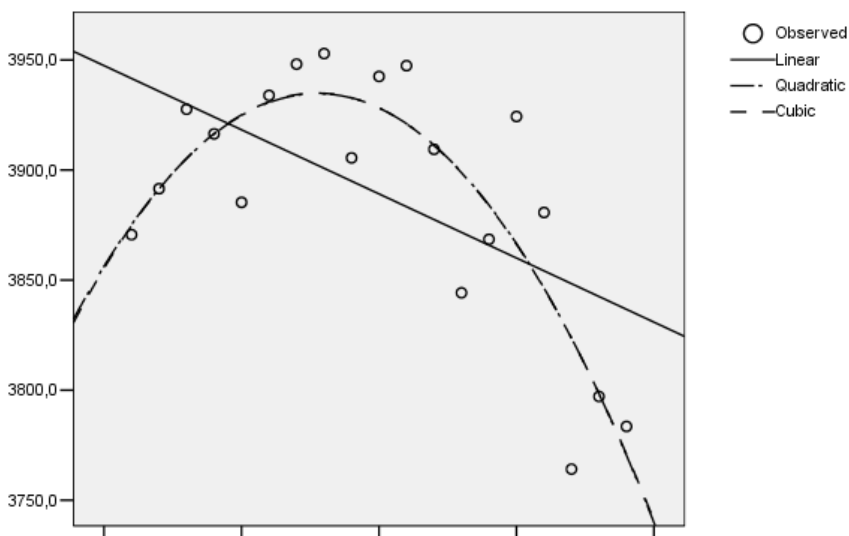
3. Trendek azonosítása

A rendelkezésre álló adatok segítségével a lehetséges trendek meghatározása függvényillesztéssel történik, ami lehetőséget ad a múltbéli adatok alapján a jövőre vonatkozó súlyponti kérdések meghatározására. Az adatok alapján az SPSS program segítségével történik a trendek (illetsett függvények) meghatározása.

3.1. A magyarországi adatok alapján meghatározható trendek

3.1.1. Foglalkoztatottság meghatározható trendjei

1. ábra - Foglalkoztatottság adataira illesztett görbék

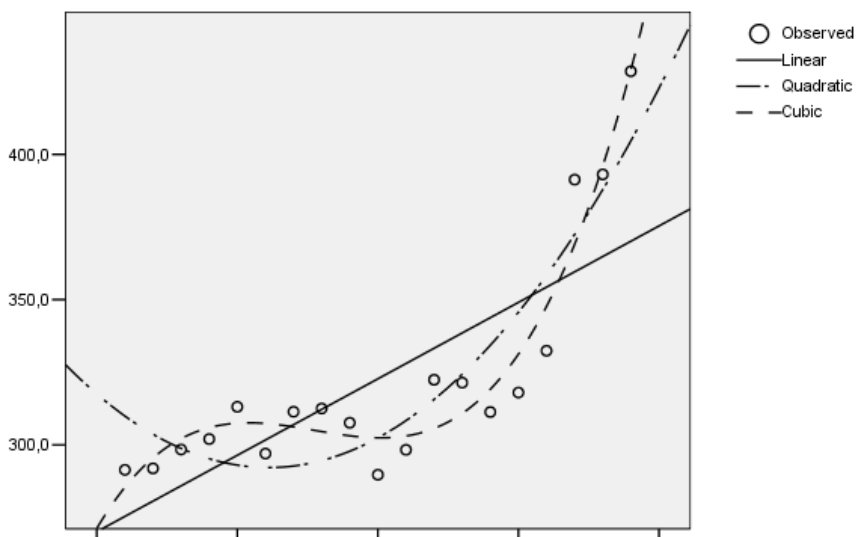
Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

A másod- és harmadfokú görbék illesztése közel azonos pontosságú, azonban a harmadfokú görbe némileg jobban illeszkedik. Ez alapján látható, hogy a foglalkoztatottság a vizsgált időszakban a következő képet mutatta: A vizsgált időszak elején a foglalkoztatottság enyhe növekedése volt megfigyelhető, majd a válság kitörésétől számított 2 negyedéven belül megkezdődött csökkenés a gazdaság megváltozott körülményekhez való adaptációjára enged következtetni.

A trendből leolvasható, hogy a következő negyedévekben a foglalkoztatottság további csökkenése várható, tekintve, hogy a válságból való kilábalás megkezdése esetén is, a relatíve rugalmatlan munkaerőpiac általában csak késéssel reagál. A rövid távú elemzés alapján elmondható, hogy a régió gazdasága még korántsem jutott túl a válságon, ezért a munkaerő-piaci helyzet várhatóan még egy ideig romlani fog.

3.1.2. Munkanélküliség meghatározható trendjei

2. ábra –A munkanélküliség adataira illesztett görbék

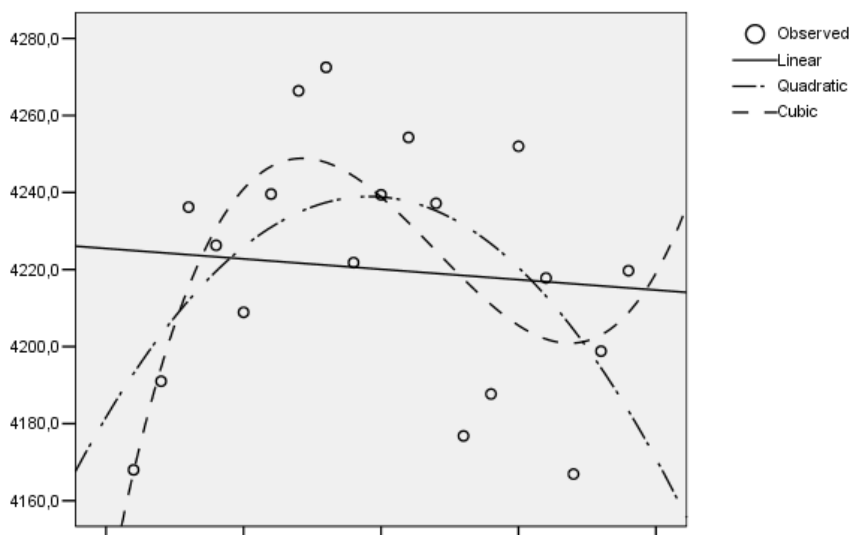

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

A munkanélküliség évközi adataira illesztett görbék vizsgálata alapján elmondható, hogy a munkanélküliség rövid távon, a szezonális ingadozások ellenére igen jelentős mértékben nőni fog, tehát rövid távon ebből a szempontból sem látszik a válság vége. Az adatokra illesztett görbék közül a harmadfokú illesztés a legpontosabb.

3.1.3. A gazdasági aktivitás meghatározható trendjei

3. ábra – A gazdasági aktivitás adataira illesztett görbék

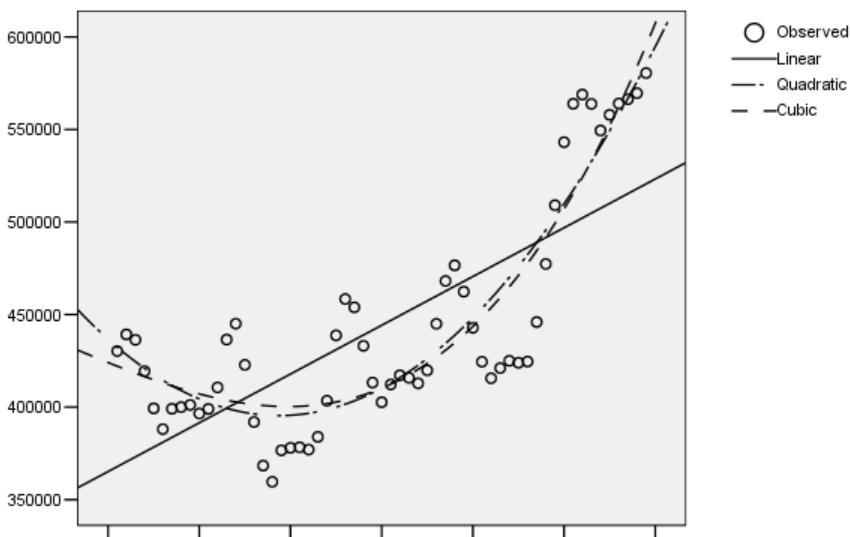

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

A gazdasági aktivitás évközi adataira illesztett görbék vizsgálata alapján elmondható, hogy egyértelmű trend nem mutatható ki, s bár a harmadfokú illesztés a legpontosabb, érvényes következtetés nehezen vonható le.

3.1.4. Az álláskeresők számára vonatkozó trendek meghatározása

4. ábra – Az álláskeresők számának változására illesztett görbék

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

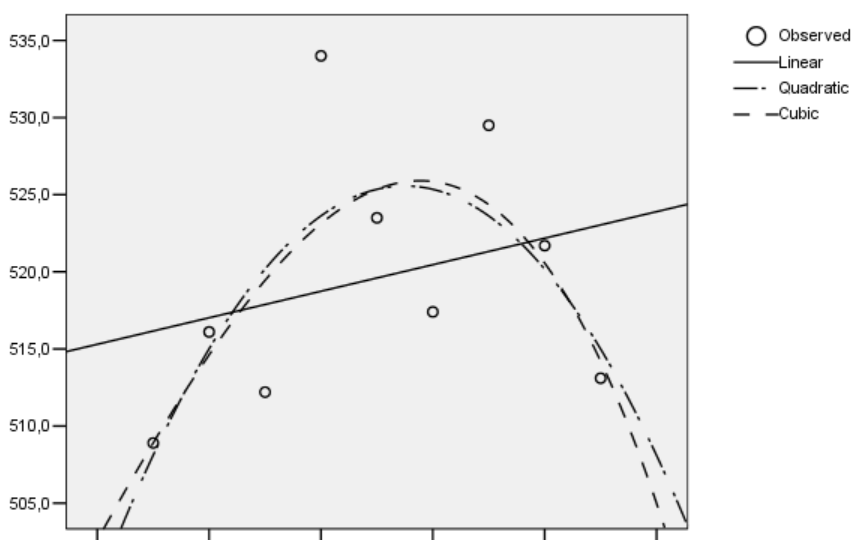
Az álláskeresők számának havi változására illesztett görbék vizsgálata alapján megállapítható, hogy rövid távon várhatóan jelentősen meg fog növekedni az álláskeresők száma, és vélhetően hasonló ütemben, mint ahogyan a foglalkoztatottak száma csökkenni fog. Amennyiben ez így történik, elmondható, hogy e recesszió esetén a munkanélkülivé válók jelentős arányban azonnal újra munkát fognak keresni, és nem megtakarításaikat élik fel. Ennek oka valószínűleg az, hogy gazdasági visszaesés idején e megtakarítások már egyébként is összezsugorodtak.

Magas elemszám mellett a másod-, illetve harmadfokú illesztések közel azonos mértékben pontosak, azonban a harmadfokú illesztés pontosabb.

3.2. Az Észak-alföldi adatok alapján meghatározható trendek

3.2.1. Foglalkoztatottság meghatározható trendjei

5. ábra - Foglalkoztatottság adataira illesztett görbék

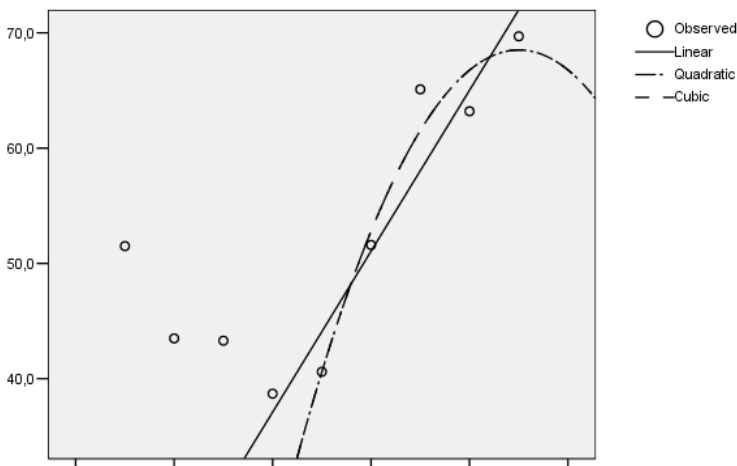

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

Alacsony elemszám mellett nem lehet pontosabb illeszkedést várni, azonban a régió éves adataira a harmadfokú illesztés a legpontosabb. Ez alapján a foglalkoztatottak számának további jelentős csökkenése várható.

3.2.2. Munkanélküliség meghatározható trendjei

6. ábra – A munkanélküliség adataira illesztett görbék

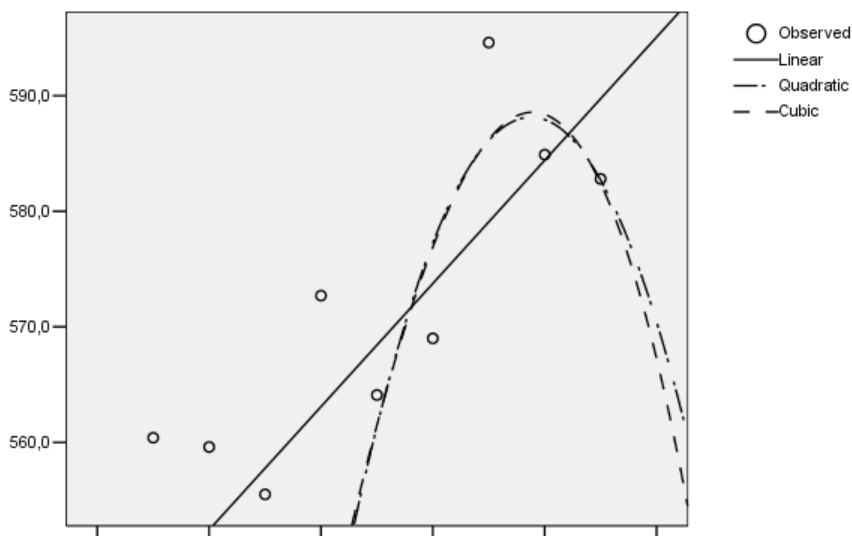
Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

A munkanélküliség adataira illesztett görbék elemzése során érdekes következtetésre jutottunk. Kis elemszám mellett a vizsgált időszak adataira illesztett másod- és harmadfokú függvények pontossága és standard hibája is azonos, így a múltbéli adatok alapján a régióban a munkanélküliség csökkenése várható. Ez látszólag ellentmond az előző ábrából leolvasható eredményekkel, amelyek szerint a régióban a foglalkoztatottság drámai mértékű csökkenése tapasztalható és prognosztizálható. A látszólagos ellentmondás feloldása abban keresendő, hogy a munkanélküliség számításakor a regisztrált munkanélkülieket veszik figyelembe. Jelen válság során azonban – legalábbis ebben a régióban – úgy tűnik, hogy a foglalkoztatottak számának csökkenése nem feltétlenül jár a munkanélküliek számának azonos mértékű növekedésével, tekintve, hogy az állástalanná vált munkavállalók számára a bejelentés nélküli munkavállalás továbbra is alternatívát jelent.

Ezt a hipotézist erősíti az tény is, hogy gazdasági visszaesés idején adott esetben a munkaadóknak fokozottan megéri a munkabér után fizetendő közterhek megspórolása azáltal, hogy bejelentés nélkül foglalkoztat munkavállalókat.

3.2.3. A gazdasági aktivitás meghatározható trendjei

7. ábra – A gazdasági aktivitás adataira illesztett görbék

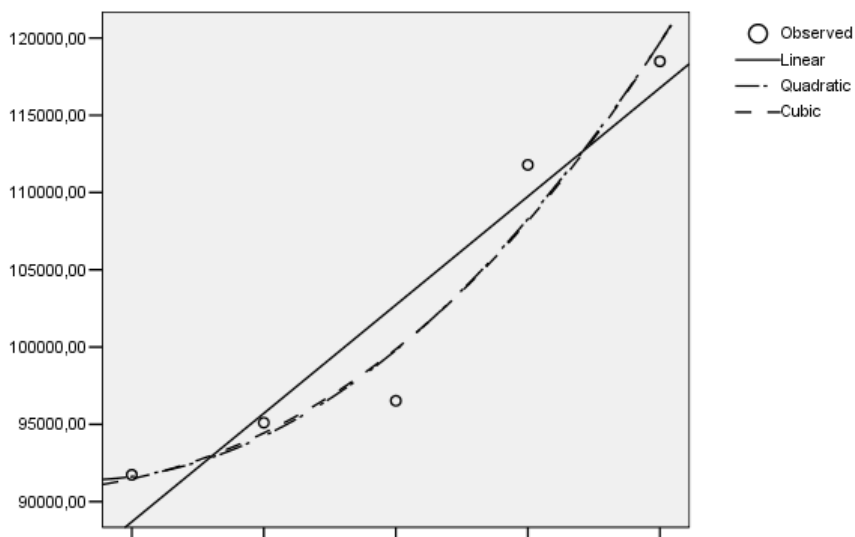

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

Az adatsorra legjobban a harmadfokú függvény illeszthető, mely alapján a régióban a gazdasági aktivitás jelentős mértékű csökkenése várható. Figyelembe kell venni, hogy az előrejelzés alapját igen alacsony elemszámú adatsor képezi, így az eredmény inkább jelzésértékkel, mint előrejelző képességgel bír.

3.2.4. Az álláskeresők számára vonatkozó trendek meghatározása

8. ábra – Az álláskeresők számának változására illesztett görbék

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

A mindössze ötelemű adatsorra illesztett másod- és harmadfokú görbék igen jól illeszkednek, de elmondható, hogy a másodfokú illeszkedés magasabb szignifikancia szint mellett valósul meg. Az álláskeresők számának változására illesztett görbék alapján tehát elmondható, hogy a múltbéli adatok alapján az álláskeresők számának növekedése valószínűsíthető.

4. A válság hatásai a régió munkaerőpiacára, hipotézisek

A 2008-ban kirobbant válság az Észak-alföldi régióban is érzetette hatását. A foglalkoztatottság drámai mértékű csökkenése a világban lezajlott folyamatok alapján prognosztizálható volt. 2008 és 2010 között 5%-os csökkenést tapasztalhattunk, amely a foglalkoztatottak számát tekintve 19 ezer fő foglalkoztatásból való kikerülését jelenti, ami egy nagyobb község lakosságának felel meg.

Ezzel együtt járt a gazdasági aktivitás erős csökkenése. 2008-2009 között két negyedév alatt 5%-os csökkenés következett be, s ez mintegy 27 ezer fővel kevesebb gazdaságilag aktív főt jelent a régióban.

Ezek ismeretében nem meglepő az a tény, hogy az álláskereső és a nyilvántartott munkanélküliek száma nőtt a régióban, az azonban váratlan, hogy e két csoport létszámának növekedési üteme elmarad a foglalkoztatottak és gazdaságilag aktívak létszámának csökkenési ütemétől. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a munkanélkülivé vált emberek, bár hivatalosan bejelentett állással nem rendelkeznek, nem tartják szükségesnek vagy kívánatosnak, hogy magukat munkanélküliként vagy álláskeresőként regisztráltassák, ehelyett a megélhetés egyéb forrásait választják.

Első hipotézisünk szerint az állásukat elveszítettek egy része nem regisztráltatta magát munkanélküliként, avagy álláskeresőként, hanem informális úton kerestek állást, és munkát is bejelentés nélkül vállaltak.

Második hipotézisünk szerint a válságnak még koránt sincs vége, sőt, 2010 folyamán nem is kezdődik meg a kilábalás.

Harmadik hipotézisünk szerint a régió országostól rosszabb jellemzőire elsősorban intézményi okokban keresendő a magyarázat.

Mindezen hipotézisek megválaszolására a következő fejezetekben kvantitatív elemzések, illetve szakértői interjúk alapján kerül sor.

5. Súlyponti kérdések meghatározása, vizsgált tényezők azonosítása, a kérdőív összeállítása

A rövid- és hosszú távú trendek alapján valószínűsíthető, hogy az ország, és ezen belül a régió koránt sincs túl a válságon. Az is tudható, hogy a visszaesés mértékét jelentősen befolyásolja a befektetői bizalom, illetve a jelentősebb gazdálkodó szervezetek tevékenysége. Ha ugyanis elegendő számú és jelentőségű gazdálkodó szervezet és befektető kezd a válság végével elkövetkező fellendülésre spekulálni, akkor ez önbeteljesítő jóslatként valóban fellendítheti a gazdaságot. Ehhez természetesen meg kell tudni becsülniük, hogy mikorra lesz tehető a mélypont. Ennek becslésére elemzésünk eddigi eredményei objektíve nem elegendőek, de fontos lehet megtudni, hogy a régió jelentős gazdálkodó szervezeteinek vezetői mikorra teszik a fellendülés kezdetét. Az első súlyponti kérdés tehát a visszaesést követő kilábalás kezdetének meghatározása.

A második súlyponti kérdés, hogy mi okozza a régió munkaerőpiacának az országos átlaghoz viszonyított kedvezőtlenebb folyamatait. Erre az a megfigyelés ad alapot, hogy a trendek elemzése során a régió mutatói rendre kedvezőtlenebbnek bizonyultak az országos átlagnál. A tanulmányunkban felhasznált statisztikai adatok az okokra nem világítanak rá, de érdekes eredményre juthatunk, ha a jelentősebb gazdálkodó szervezetek képviselőit megkérdezve az okok után kutatunk, hiszen számos olyan aspektus merülhet fel, amely nem következik szorosan a statisztikai adatokból nyert eredményekből.

A harmadik súlyponti kérdés a régióban tapasztalható anomália, azaz hogy a gazdasági visszaeséssel a munkanélküliség növekedésének üteme elmarad minden más mutató viszont romlásának ütemétől.

A kutatás elején az évközi adatokból kirajzolódó trendeket jelentősen torzította a szezonális hatása, ezért az a következtetésünk, mely szerint a

munkanélküliség a régióban kedvezőbben alakul az országos átlagnál, az éves adatok tükrében nem alátámasztható. Lehet, hogy a munkanélküliség növekedésének mértéke kisebb, mint az országos átlag, azonban a munkanélküliség mértéke (a munkanélküliek száma) abszolút értékben nagyobb. Az újabb adatok a korábbi trendeknek ellentmondanak.

A kvantitatív adatok vizsgálata lehetőséget ad arra, hogy a megállapított súlyponti kérdéseket felhasználva a régióban működő vállalkozások és kormányzati finanszírozású intézmények számára olyan kérdőíveket állítsunk össze, melyek segítségével választ kaphatunk a gazdasági válság hatására kialakult folyamatokról. Mivel szakértői megkérdezésekről és személyes találkozások keretében mélyinterjúkról van szó, így fontosnak tartjuk, hogy a lehető legkevesebb kérdést tegyük fel.

A kérdőívek összeállítása során kiemelkedően fontos szempontként vesszük figyelembe a személyes észrevételek, vélemények begyűjtésének lehetőségét. Éppen ezért a válaszadók személye, és a szervezet, melyben tevékenységüket végzik, a kutatásban nem kerül ismertetésre.

A szakértői megkérdezések során a kutatásban résztvevők az alábbi főbb kérdéseket kívánják feltenni:

- A közelmúlt eseményeit is figyelembe véve tervezi-e vállalatánál az alkalmazottak számának bővítését? Véleménye szerint versenytársai hogyan fognak reagálni a kialakult gazdasági helyzetre a foglalkoztatás tekintetében?
- A gazdasági helyzet változásával kényszerült-e dolgozói állományának csökkentésére és véleménye szerint a jövőben kell-e hasonló lépéseket tennie?
- Milyen tapasztalatai vannak az utóbbi két évben a vállalatához beérkező állás-pályázatokkal kapcsolatban? Mennyiségi és/vagy minőségi elmozdulást érzékel és milyen további változásokat valószínűsít?
- Véleményünk szerint az észak-alföldi régió nincs túl a gazdasági válság okozta mélyponton, lesz rosszabb a helyzet. Mi a véleménye erről?

- Véleménye szerint mi okozza az országostól rendre rosszabb regionális mutatókat, különös tekintettel a foglalkoztatásra és a munkanélküliségre?
- Gazdasági visszaesésnél kisebb mértékben nő a munkanélküliség, de minden más mutató romló tendenciát mutat. Ezt mi okozhatja? Hipotézisünk, hogy egyik oka a bejelentés nélküli munkavégzés. Mi a véleménye erről?

6. A kérdőívek eredményeinek összesítése

A kutatás során megkérdezett vállalatvezetők régióink meghatározó és elismert szakemberei. Véleményük szerint egyértelmű, hogy sem Magyarország sem az Észak-alföldi régió nincs még túl a gazdasági válságon és, hogy az Észak-alföldi régió az egyik legnehezebb helyzetben lévő régió hazánk régiói közül, hiszen az egyik legelmaradottabb régió az országban. Nyugat-Magyarországgal ellentétben - ahol erősebb a szolgáltató szektor, magas fokú az iparosodottság, fejlettebb az infrastruktúra - a keleti régió szomszédos országai nem adnak lehetőséget a munkahelyteremtésre, nem vesznek igénybe hazánkban szolgáltatásokat, nem alapítanak vállalkozásokat és az ország Budapest-centrikussága is gátolja a fejlődést. A főváros centrikusságának oldása minden régió számára lehetőségeket biztosítana.

A megkérdezettek egyetértenek abban, hogy az Észak-alföldi régió gazdasági erejét az növelhetné, ha fejlesztenék az infrastruktúrát, ha javulna az iparosodottság és erősödne a szolgáltató szektor illetve a mezőgazdaság. Szerintük az egyik legnagyobb probléma az alacsony foglalkoztatottság, mely mély szerkezeti problémákat jelez, hiszen az állami feladatok, a szociális-, egészségügyi és oktatási rendszer finanszírozására használt adókat és járulékokat a népesség jelentősen kisebb része állítja elő az egész társadalom számára, mint más országokban. Az alacsony foglalkoztatottság magas munkanélküliségi arányt eredményez, melynek véleményük szerint számos oka lehet:

- a munkaerő képzetlensége,
- a gazdaság rossz struktúrája,
- az elégtelen szabályozási környezet és infrastruktúra,
- a magas adók miatt elmaradó beruházások,
- a feketegazdaság magas aránya,
- a munkajövedelmek legalacsonyabb szintjéhez képest túl nagylelkű szociális ellátási rendszer,
- adóelkerülés stb.

A munkanélküliek száma - a KSH munkaerő-felmérésének adatai alapján - éves átlagot tekintve az Észak-Alföldi régióban, és ezen belül Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is emelkedett a gazdasági recesszió időszakában. (Kizárólag éven belül fordult elő, hogy a növekedéstől eltérő volt a változás.)

A munkanélküliség növekedésének üteme alacsonyabb, mint a fejlett térségekben, azonban a munkanélküliség mértéke országos viszonylatban a legnagyobbak közé tartozik, ezért abszolút értékben itt sem elhanyagolható a munkanélküliek számának emelkedése.

A megkérdezettek többségének véleménye szerint a térség gazdaságának gyenge potenciálja és a kisebb jövedelemtermelő-képessége az, amely valóban hatást gyakorol arra, hogy a bejelentés nélküli foglalkoztatás ebben a térségben kiterjedtebb legyen. Felhívták a figyelmet arra a fontos tényezőre, miszerint a régióban hagyományosan nagy a szezonális jellegű foglalkoztatás a térség mezőgazdasági jellegéből adódóan, azonban ezen a területen különösen gyenge a jövedelemtermelő-képesség, amely szintén a bejelentés nélküli foglalkoztatás irányába hat. Az alacsony szintű foglalkoztatottság gyakran ösztönzi arra a munkavállalókat, hogy saját vállalkozásokat alapítsanak, azonban ezek a vállalkozások sok esetben kényszerből, tudás és tőke nélkül jönnek létre.

A gazdasági szakemberek véleményei eltérőek a válság lefolyását illetően. Egyes álláspontok szerint túl vagyunk a válság mélypontján, mások véleménye az, hogy ez nem így van és jöhetnek még kedvezőtlen események. A megkérdezettek egyetértettek abban, hogy a gazdasági válság valamennyi hatása még nem jelenhetett meg és még nem érezhető az országban, illetve a régióban, ezért rövid- és középtávon további kedvezőtlen tendenciákra is lehet számítani, melyek átmenetileg a munkaerő-piacot is kedvezőtlenül érinthetik. Emiatt vállalkozásélénkítő és foglalkoztatás növelését célzó intézkedésekre lenne szükség.

A jelenleg kialakult gazdasági helyzetben egyik vállalkozásnál sem tervezik, hogy a közeljövőben bővítenék a dolgozói létszámot. Ennek legfőbb okaként a fogyasztás visszaesését illetve a kapacitások kihasználatlanságát jelölték meg, azonban sok az ágazat-specifikus probléma is:

- nyersanyagok mennyiségének nagymértékű csökkenése,
- alapanyagok árának jelentős emelkedése,
- időjárás függőség,
- bérleti szerződéstől való függőség.

A fogyasztás visszaesése mellett a vevői elvárások és igények folyamatosan változnak. Erre a jelenlegi gazdasági helyzetben az jelenti a megoldást, hogy a vevői elvárásokból megfogalmazott növekvő számú feladatok ellátását a már meglévő állományi létszámmal végzik el.

Véleményük szerint Magyarországon a jelenleg érvényben lévő Munka Törvénykönyv és az adózással kapcsolatos jogszabályok akadályozói a legális foglalkoztatásnak. A jelenleg érvényben lévő adózással kapcsolatos jogszabályok szigorúbb költséggazdálkodásra kényszerítik a vállalkozásokat, melynek eredményeként létszámleépítéssel is próbálják csökkenteni költségeiket, hiszen a munkabér és kapcsolódó járulécai meghatározó és jelentős mértékű költségelemek.

A megvizsgált vállalkozások majd' háromnegyedénél ezidáig nem kellett létszámleépítést alkalmazni és arra törekcsenek, hogy a jelenlegi létszámállapotot megtartsák, de felismerték, hogy szervezet-fejlesztésre van szükségük. Ezek mellett a versenyképességük megőrzésére, a nyereséges működtetésre és folyamatos fejlesztésre törekcsenek.

A jelenlegi dolgozói létszám megtartásával azoknak a vállalkozásoknak van főképp problémája, melyek tevékenysége szezonális jellegű illetve a szélsőséges környezeti tényezők (pl.: szélsőséges időjárás) nagymértékben befolyásolják működésüket. A megkérdezettek véleménye szerint az jelentene megoldást a létszámcsökkentés elkerülésére, ha növekedne a termékek iránti kereslet, azonban a fogyasztás folyamatosan csökkenést mutat.

A vállalatvezetők jelentős része fontosnak tartotta a problémák megoldása szempontjából a pályázati úton nyert támogatásokat, hiszen ezeket munkahelyteremtésre, piacképes termékek gyártására, hatékony működésre és

fejlesztésekre lehet fordítani, mely nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a vállalkozás piaci pozícióit megtartsa, a válság hatásait csökkentse és sikeresen túlélje ezt a nehéz időszakot. A magyar vállalkozások jelentős többségénél az a legfontosabb cél, hogy a lehető leghatékonyabban alkalmazkodjanak a kialakult gazdasági helyzethez, a lehető legminimálisabbra csökkentsék a válság okozta negatív hatásokat és bíznak abban, hogy nem fog tovább romlani a jelenleg kialakult helyzet.

A vállalatokhoz beérkező állás pályázatokról megállapítható, hogy nem felelnek meg az elvárt követelményeknek. A pályázók többsége felsőfokú végzettséggel rendelkezik, azonban a beérkezett pályázatoknál nem figyelhető meg minőségi javulás. Többségük formailag az internetről letöltött sablonok alapján készül, és néhány esetben a pályázók feltűnően túlértékelik a képességeiket és készségeiket, miközben ez nincs összhangban a valósággal. A társaságok alaptevékenységeihez kapcsolódó folyamatokhoz elengedhetetlen a szakmai képzettség és a szakmai gyakorlat megléte. Ez a két követelmény általában nem jelenik meg együttesen a munkaerő-piacon jelenlévő kínálatban. A szakmai alapképzettséghez hiányzik az a funkcionális tudás, amely teljes értékűvé teszi a munkaerőt a meglévő feladatok hiánytalan és megfelelő színvonalú elvégzésére. Gyakran előforduló probléma, hogy a pályázók nem tájékozódnak megfelelően a cég profiljáról, a kiírt munkaköréről, illetve, hogy a pályázók között nincs fizikai munkára jelentkező munkavállaló.

A régió országos átlagtól való elmaradása a megkérdezések alapján azzal indokolható, hogy az ország azon térségeinek fejlettsége kedvezőbb, ahol igen erős a szolgáltató szektor (Közép-Magyarország), vagy magas fokú, szintű az iparosodottság (Nyugat-, Közép-Dunántúl). A szolgáltató szektor főváros centrikusságának oldása, az iparosodottság növelése, a mezőgazdaság erősítése növelhetné a térség gazdasági erejét, a térségi fejlesztések azonban jelenleg a koncentráció irányába hatnak. Sajnos napjainkban a térségi fejlesztések a koncentráció irányába hatnak, mely jelentősen megnehezítené ezen törekvések véghezvitelét.

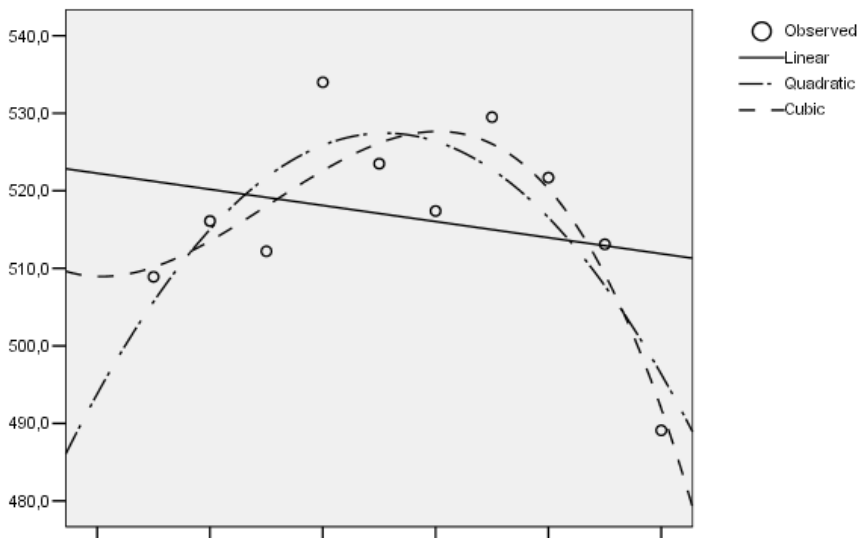
7. Az eredmények összefoglalása, scenáriók felállítása

A kérdőíves megkérdezések és a szakértői vélemények feldolgozása után lehetőség nyílik a kapott eredmények összehasonlítására. Ezek eredményeit a következőkben foglaljuk össze.

7.1. A kvalitatív eredmények összevetése a kutatás során bekövetkezett változásokkal

Az éves adatok alapján a foglalkoztatottak száma csökkent az Észak-alföldi régióban 2000-2009 között, A trendek meghatározása a korábbiaknak megfelelően első-, másod- és harmadfokú függvények illesztésével történt. Az eredmények a 9. ábrán láthatóak.

9. ábra – A foglalkoztatottak számának változása az Észak-alföldi régióban (2000-2009; [ezer fő])

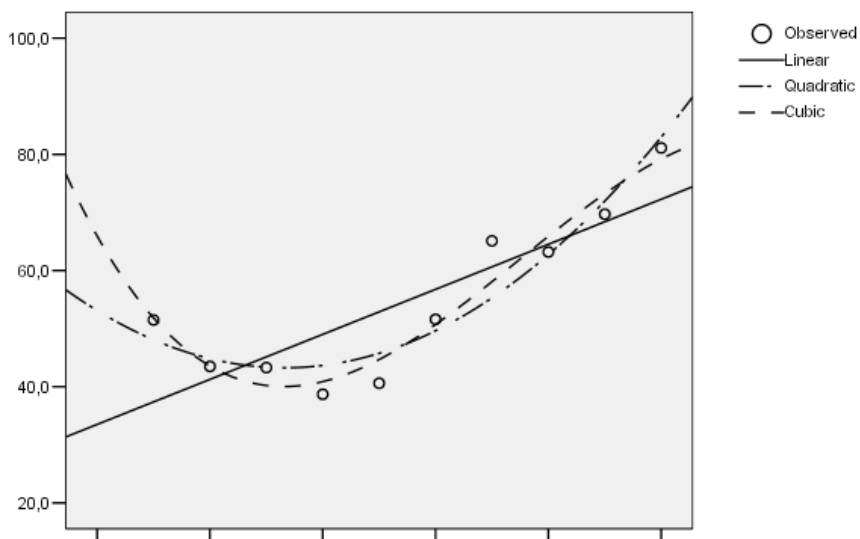
Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

Az harmadfokú függvény illeszkedésének pontossága az alacsony elemszám ellenére igen meggyőző ($r=0,87$), ami azt jelenti, hogy a függvény időszak elejei inflexiója után emelkedő, majd lokális maximuma után exponenciálisan csökkenő képet mutat. A jövőre vonatkozóan a szakértői megkérdezések eredményeihez hasonlóan a foglalkoztatás csökkenése várható. Eltérő azonban a várakozás mértéke, mivel a megkérdezettek véleménye alapján inkább a foglalkoztatottak számának lassú csökkenése rajzolódik ki.

Ezek alapján megállapítható, hogy a kvalitatív eredmények alátámasztják a szakértői véleményeket, a változás várható irányát illetően, de eltérnek a változás intenzitására vonatkozóan.

A munkanélküliek számának változása igen nagy érdeklődésre tart számot, és szinte minden megkérdezett szakértő kiemelkedően fontosnak értékelte. Adott elemszám mellett igen meggyőző ($r=0,971$) illeszkedés adódott a harmadfokú függvény esetén, melyet a 10. számú ábra mutat.

10. ábra – A munkanélküliek számának változása az Észak-alföldi régióban (2000-2009, [ezer fő])

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

Az illesztett függvény vizsgálata és a szakértői megkérdések összevetése nagyon érdekes eredménnyel járt. Nyilvánvaló, hogy ebben a gazdasági környezetben nem várható a munkanélküliek számának csökkenése (demográfiai hatásoktól eltekintve), és ezt mindkét vizsgálat alá is támasztja. A gazdasági helyzet javulása (GDP növekedési üteme) Okun törvénye alapján magával vonná a munkanélküliek számának csökkenését (a munkanélküliségi ráta csökkenését; 12. ábra), azonban erre sem a szakértők szerint, sem a kvantitatív eredmények alapján a közeljövőben nem számíthatunk.

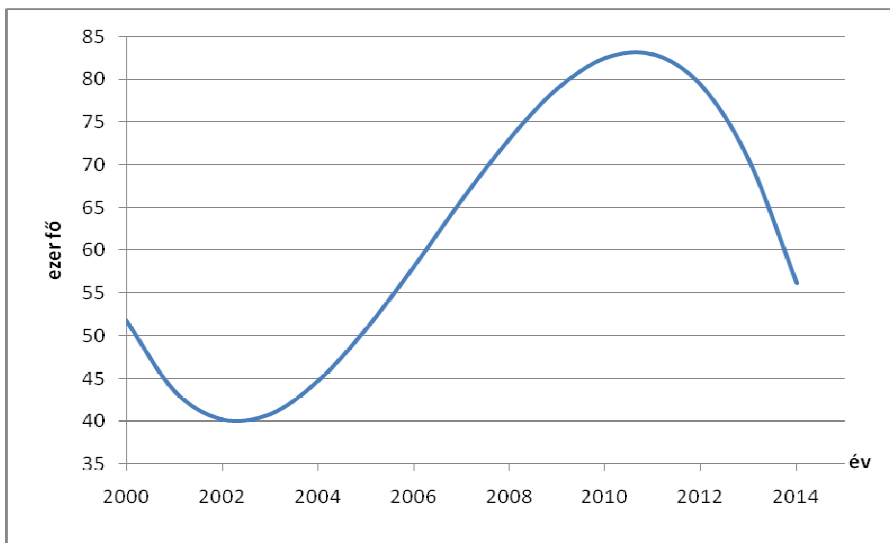
21. táblázat – a munkanélküliek számának várható változása az Észak-alföldi régióban, 2010. évtől [%]

év	számított adat	tényleges adat
2000	51,856	51,5
2001	43,571	43,5
2002	40,208	43,3
2003	40,867	38,7
2004	44,648	40,6
2005	50,651	51,6
2006	57,976	65,1
2007	65,723	63,2
2008	72,992	69,7
2009	78,883	81,1
2010	82,496	prognózis
2011	82,931	
2012	79,288	
2013	70,667	
2014	56,168	
2015	34,891	
2016	5,936	
2017	-31,597	
2018	-78,608	

Forrás: saját számítás

Elgondolkodtató azonban a függvény alakja. Az inflexiós pont 2006 és 2007 közé esik, ami egyértelműen azt jelenti, hogy a „közeli” jövőben lokális maximum várható. A 21. táblázatnak és a 11. ábrának megfelelően 2010 és 2012 között helyezkedik el. Az ezt követő időszakra a munkanélküliek számának csökkenése prognosztizálható.

11. ábra – A munkanélküliek számnak várható alakulása az Észak-alföldi régióban 2010. évtől [%]

Forrás: saját számítás, saját szerkesztés

Mivel viszonylag kevés adat áll rendelkezésre, így az adott függvényt folytonosnak tekintve ($y = 65,963 - 17,318x + 3,361x^2 - 0,15x^3$) célszerű a vizsgált – számított – értékeket sűrűbben elemezni, ha meg kívánjuk határozni ezen lokális maximum pontos – vagy legalábbis pontosabb – helyét. Ennek érdekében a három időpont közötti időszakot matematikai alapon havi bontásúvá téve a 22. táblázatban szereplő eredmények alapján elmondható, hogy a munkanélküliek számának növekedése 2010. év végén, a kvantitatív adatok alapján szeptemberben áll meg, azaz 2010. utolsó negyedében a tendencia várhatóan megfordul.

22. táblázat – Az Észak-alföldi régióban a munkanélküliek számának várható

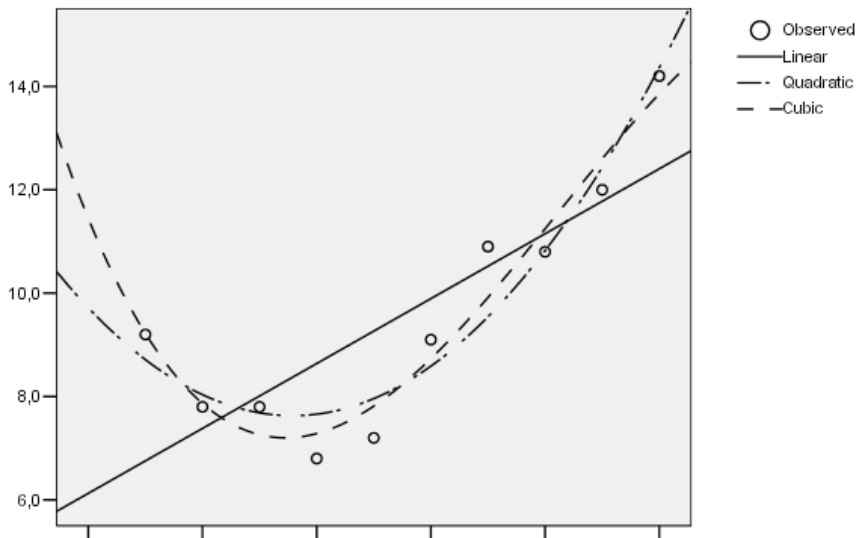
maximális értéke [ezer fő]

időpont	A munkanélküliek várható száma [ezer fő]
2010. január	82,496
február	82,66604
március	82,81349
április	82,93783
május	83,03854
június	83,1151
július	83,16699
augusztus	83,19369
szeptember	83,19467
október	83,16942
november	83,11742
december	83,03813
2011. január	82,931
február	82,79559
március	82,63135
április	82,43774
május	82,21426
június	81,96038
július	81,67557
augusztus	81,35933
szeptember	81,01112
október	80,63042
november	80,21673
december	79,76951

Forrás: saját számítás

A munkanélküliek számának várható változását, illetve az előrejelzés pontosságát nyilvánvalóan lehet vitatni, de megerősítésként célszerűnek tartottuk megvizsgálni a munkanélküliségi ráta várható változását is. Az eredményeket a 12. ábra mutatja.

12. ábra – A munkanélküliségi ráta alakulása az Észak-alföldi régióban (2000-2009, [%])

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

Ahhoz, hogy meghatározzuk a munkanélküliségi ráta növekedésének végét (időpont) az adatsor pontjaira legpontosabban illeszkedő harmadfokú függvény egyenletét célszerű alapul venni ($y = 11,447 - 2,701x + 0,496 x^2 - 0,02x^3$). Ennek értelmében az elemek sorszámát visszahelyettesítve a 21. táblázatban található eredménysort kapjuk:

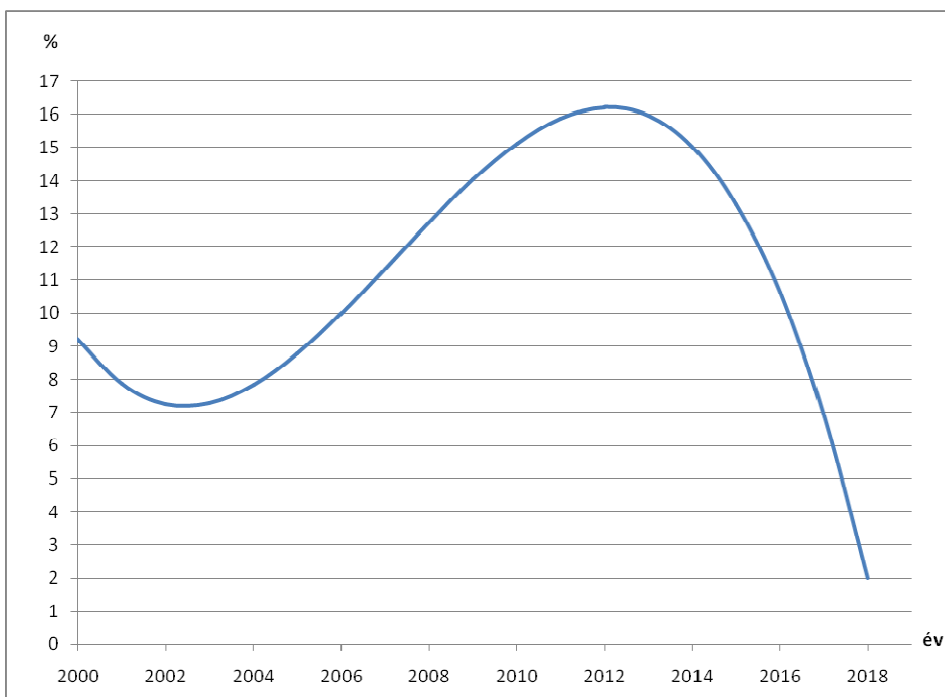
21. táblázat – a munkanélküliségi ráta várható változása az Észak-alföldi régióban, 2010. évtől [%]

év	számított adatok	tényleges adatok
2000	9,222	9,2
2001	7,869	7,8
2002	7,268	7,8
2003	7,299	6,8
2004	7,842	7,2
2005	8,777	9,1
2006	9,984	10,9
2007	11,343	10,8
2008	12,734	12
2009	14,037	14,2
2010	15,132	prognózis
2011	15,899	
2012	16,218	
2013	15,969	
2014	15,032	
2015	13,287	
2016	10,614	
2017	6,893	
2018	2,004	

Forrás: saját számítás

Ezen táblázatból megállapítható, hogy a munkanélküliségi rátára illeszthető görbe alakulásának meghatározó pontja – azaz lokális maximuma – a 13. ábrának megfelelően 2011 és 2013 között helyezkedik el.

13. ábra – A munkanélküliségi ráta várható alakulása az Észak-alföldi régióban
2010. évtől [%]

Forrás: saját számítás, saját szerkesztés

Mivel ebben az esetben is viszonylag kevés adat áll rendelkezésre, így az adott függvényt folytonosnak tekintve célszerű a számított értékeket sűrűbben vizsgálni, ha meg kívánjuk határozni ezen lokális maximum pontos – vagy legalábbis pontosabb – helyét. Ennek érdekében a három időpont közötti időszakot matematikai alapon havi bontásúvá téve a 22. táblázatban szereplő eredmények alapján elmondható, hogy a munkanélküliségi ráta növekedése 2012. elején, a kvantitatív adatok alapján februárban áll meg, azaz 2012. első negyedében a tendencia várhatóan megfordul.

22. táblázat – Az Észak-alföldi régióra jellemző munkanélküliségi ráta várható maximális értékének előrejelzése [%]

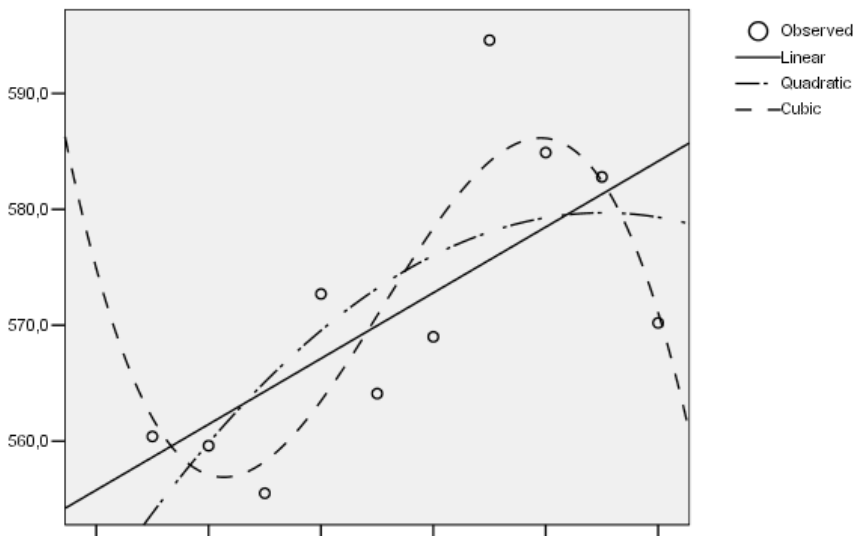
időpont	a munkanélküliségi ráta várható értéke [%]
2011. január	15,899
február	15,94435
március	15,98652
április	16,02543
május	16,06103
június	16,09324
július	16,12199
augusztus	16,14722
szeptember	16,16885
október	16,18681
november	16,20103
december	16,21145
2012. január	16,218
február	16,2206
március	16,21919
április	16,21369
május	16,20404
június	16,19017
július	16,172
augusztus	16,14948
szeptember	16,12253
október	16,09107
november	16,05505
december	16,01439

Forrás: saját számítás

A munkanélküliek számának és a munkanélküliségi ráta várható értékeinek vizsgálata alapján kijelenthető, hogy a növekvő tendenciák véget fognak érni, és a későbbiekben nagy valószínűséggel csökkenés várható.

A gazdasági aktivitás vizsgálata során a szakértői megkérdések indirekt módon irányultak a témára, hiszen közvetlen kérdésként igen nehezen értelmezhető a vállalkozások vezetői számára. A 14. ábrán a kvalitatív elemzés eredménye látható, azaz az illesztett első-, másod- és harmadfokú függvények.

14. ábra – A gazdaságilag aktív népesség számának változása az Észak-alföldi régióban (2000-2009; [ezer fő])

Forrás: KSH, saját szerkesztés SPSS program segítségével

Az alacsony elemszám és az időszakon belüli jelentős eltérések miatt az illesztések igen bizonytalanok. Ennek ellenére, a harmadfokú függvényt $r=0,87$ érték jellemzi, ami igen pontos illeszkedésnek felel meg, azonban az eredmény értelmezése csak a szakértői megkérdésekkel együtt lehet sikeres.

7.2. Szenáriók felállítása

A foglalkoztatottak számára vonatkozó scenáriónk szerint, a kvantitatív adatok alapján a csökkenés nem áll meg, de ez a valóságban nyilvánvalóan nem következhet be, ezért a szakértői megkérdéseket a távolabbi jövőre vonatkozóan nagyobb súllyal vesszük figyelembe. Összességében a közeljövőben csökkenő, majd lassan növekvő foglalkoztatotti létszámot várunk.

Munkanélküliek számának alakulására vonatkozó scenáriónk azon alapul, hogy mind a kvantitatív, mind a kvalitatív kutatás egyet ért abban, hogy a növekvő tendencia rövid időn belül megfordul, de maximális értékét még nem érte el. Számításaink alapján a munkanélküliek számának csökkenése 2010. negyedik negyedévével következhet be, mely időpontot némileg ki fogja tolni a munkanélküliségi ráta csökkenésének 2012 februárjára várható bekövetkezése. Ezek ismeretében és a szakértők véleményét is figyelembe véve elmondható, hogy 2011. első felétől várható a munkanélküliek számának csökkenése.

Gazdaságilag aktív népesség számára vonatkozó scenáriónk megalkotásánál figyelembe vettük, hogy mind a kvantitatív adatok, mind a kvalitatív eredmények azt mutatják, hogy a gazdasági aktivitás a jövőben várhatóan csökkenni fog, azonban a kvantitatív adatsor az inflexiós pont elhelyezkedése miatt azt prognosztizálja, hogy ez a csökkenés nem áll meg, ami nyilvánvalóan nem lehetséges. A személyes megkérdésekből kiderül, hogy a szakértők 2011 végétől várják a gazdaságilag aktív népesség számának növekedését, de ezen időpont jelentősen függ az időközben megváltozott kormányzati politikától és egyéb külső gazdasági hatásoktól.

7.3. Hipotézisek vizsgálata

Első hipotézisünk az volt, hogy az állásukat elveszítették egy része nem regisztráltatta magát munkanélküliként, avagy álláskeresőként, hanem informális úton kerestek állást, és bejelentés nélkül is vállaltak munkát.

A kérdőíves megkérdezés eredménye ezen hipotézisünket alátámasztja. Nyilvánvaló, hogy számos válaszadó az ezzel kapcsolatos kérdésünk elől kitért, hiszen ez olyan terület mely a jogszerűség határán – esetleg azon túl – fekszik, azonban közvetetten képesek voltunk olyan információkat gyűjteni, melyek hipotézisünket igazolták. Fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy nem kizárólag a megkérdezett vállalkozások vonatkozásában jelentkezik a bejelentés nélküli foglalkoztatás, hanem ezen szervezetekkel egy piacon működő vállalkozásoknál is, ami felveti az általánosítás lehetőségét is, azonban ezt jelen kutatásunk keretében nem vizsgáljuk.

Második hipotézisünk szerint a válságnak még koránt sincs vége, sőt, 2010 folyamán nem kezdődik meg a kilábalás.

Mivel kutatásunk során a munkaerőpiac állapotváltozásain keresztül mutatjuk be a folyamatokat, így ezen hipotézisünk alátámasztását is a munkaerő-piaci folyamatok alapvető jellemzői között találjuk meg. A kvantitatív adatok elemzését, majd a szakértői megkérdezésekből származó információkat szintetizálva arra a megállapításra jutottunk, hogy bár a munkanélküliek számának növekedése várhatóan 2010. utolsó negyedében megáll, majd megfordul, a munkanélküliségi ráta csökkenése csak 2011 végére, 2012 elejére várható. Mivel a gazdasági növekedés és a munkanélküliségi ráta közötti összefüggés ismert, ezért indirekt módon feltételezhető, hogy a válság vége, azaz a következő konjunkturális időszak 2011 végén kezdődik. Fontos azonban megjegyezni, hogy az elvégzett számítások korábbi trendek extrapolálásán alapulnak, és nem számolnak egyéb külső hatásokkal,

mint például a kormányzati intézkedések. Eredményeink tehát irányadó jellegűek és „minden más változatlansága mellett” értelmezendők, ami a való életben természetesen nem teljesülhet.

Harmadikként felállított hipotézisünk az volt, hogy a régió országostól rosszabb jellemzőire elsősorban intézményi okokban keresendő a magyarázat

Ezen hipotézisünk a kérdőíves megkérdezések alapján egyértelműen nem támasztható alá – egyértelműen meg sem cáfolható –, és kutatásunk során nem merült fel olyan konkrét kvantitatív adat sem, melynek nyomán érdemben vizsgálni tudtuk volna feltevésünk helyességét. Feltételezhető tehát, hogy nem kizárólag az intézményi okok vezetnek az országostól kedvezőtlenebb jellemzők kialakulásához, hanem számos egyéb olyan ok is, melyet a kutatás során nem sikerült azonosítanunk.

7.4. További kutatási irányok meghatározása

A lefolytatott kutatás alapján nyilvánvalóvá vált, hogy nem elegendő a korábbi időszakok kvantitatív adataira támaszkodva meghatározni munkaerő-piaci tendenciákat, hiszen számos esetben az eredményektől eltérő – egybehangzó – szakértői vélemények lehetnek bizonyos kérdések tekintetében. Ennek megfelelően a későbbiekben célszerűnek tartanánk olyan komplex vélemény szintézisen alapuló módszer alkalmazását, melynek segítségével a jövőre vonatkozó trendek részletesebben meghatározhatóak. Az egyik ilyen módszer lehet az Analytic Hierarchy Process (AHP), (Duleba, 2006) amely egy strukturált technika, összetett döntések meghozatalát teszi lehetővé. Használatának nem optimális eredmény a vége, hanem az adott helyzetben a döntéshozó céljainak leginkább megfelelő. Azért kiemelkedő ez a módszer, mert az eredendően kvalitatív információkat kvantifikálja, és ez alapján képes megalapozni kvalitatív jellegű döntéseket. Kutatásunk szempontjából a

módszer nem a döntés-előkészítő szerepe miatt lenne jelentős, hanem azért, mert képes arra, hogy megfelelő szempontok szerint elkészített szakértői véleményeket (kvalitatív) szintetizálja. Ezáltal mód nyílna a jövőre vonatkozó prognózisokat számszerűen meghatározni azok bekövetkezési valószínűségeivel együtt. Az ezáltal megkapott valószínűségi kardinális skála tovább vizsgálható más operációkutatási módszerekkel, elsősorban az Analytic Network Process (ANP) alkalmazásával, valamint a Data Envelopment Analysis (DEA) felhasználásával. A többoldalú megközelítés még megbízhatóbbá teheti a prognózist, különösképpen az érzékenységvizsgálatok többszörös lefolytatásával, amely rámutathat az előrejelzés kritikus pontjaira és kezelendő kockázataira.

Lépéseket teszünk továbbá annak érdekében is, hogy a regionális adatokat és a bekövetkező változásokat nemzetközi kontextusba helyezzük, így fel kívánjuk venni a kapcsolatot a korábbi EU15 tagországok közül olyan régiókkal, melyek adottságai összemérhetőek az Észak-alföldi régióéval. Az összehasonlító vizsgálatoktól azt várhatjuk, hogy általánosan jellemző munkaerő-piaci folyamatokat tudjunk azonosítani.

Irodalomjegyzék

Duleba Sz. (2006): A közép- és felsővezetői döntéseket támogató AHP módszer, és alkalmazása logisztikai szolgáltatók kiválasztására. Vezetéstudomány 2006. 9. sz. XXXVII. évfolyam 56-60 pp.

Galó M., - Szénás I. (2007): A humán erőforrás szerepe a helyi gazdaság fejlődésében. Informatikai Zárókonferencia Kiadványa, Nyíregyháza 9-11. p

Gerda Zs. – Siklós B. (2009): Educational Structure and Labor Market Expectations in the Northern Great Plain Region, AVA4, Aspects and Visions of Applied Economics and Informatics, Debrecen, 2009. március 26-27.

KSH (2009): A foglalkoztatottak száma korcsoportok szerint
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_05ha.html

KSH (2009): A foglalkoztatottak száma legmagasabb iskolai végzettségük szerint
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_06h.html

KSH (2009): A munkanélküliek száma a munkakeresés időtartama és nemek szerint
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_10h.html

KSH (2009): A munkanélküliek száma legmagasabb iskolai végzettség szerint
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_11h.html

KSH (2009): A gazdaságilag aktívak száma korcsoportok szerint
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_12ha.html

KSH (2009): A gazdaságilag nem aktívak száma korcsoportok szerint
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_13ha.html

KSH (2009): A munkavállalási korú népesség gazdasági aktivitása nemenként (1998–)
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl2_01_03i.html

KSH (2009): A nyilvántartott álláskeresők száma
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl2_01_18h.html

KSH (2009): A nyilvántartott álláskeresők száma (2001–)
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl2_01_18i.html

KSH (2009): A foglalkoztatottak száma

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_01h.html

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf021.html

KSH (2009): A foglalkoztatottak száma (2000–)

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_01i.html

KSH (2009): A munkanélküliek száma

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_02h.html

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf022.html

KSH (2009): A munkanélküliek száma (2000–)

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_02i.html

KSH (2009): A gazdaságilag aktív népesség száma

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_03h.html

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf023.html

KSH (2009): A gazdaságilag aktív népesség száma (2000–)

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_03i.html

KSH (2009): A nyilvántartott álláskeresők száma

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/tabl6_02_01_11h.html

KSH (2009): A nyilvántartott álláskeresők száma, december (2004–)

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tabl6_02_01_08i.html

KSH (2010): Munkanélküliség: 11,8 százalék az első negyedévben;

http://ecoline.hu/piac/20100428_munkanlkuliseg.aspx?s=rel, 2010. április 28.

Equilor (2010): Nem nőtt a munkanélküliség 2009 végén c. elemzés;

http://ecoline.hu/piac/20100129_ksh_mn.aspx, 2010. január 29.

Wikipedia (2010): A 2008-2009-es világválság.

http://hu.wikipedia.org/wiki/2008%E2%80%932009-es_gazdas%C3%A1gi_vil%C3%A1gv%C3%A1ls%C3%A1g,

2010. január 29.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani a Nyíregyházi Főiskola Tudományos Tanácsának; támogatásuk nélkül a kutatás nem valósulhatott volna meg. Munkánk során számtalan esetben kaptunk segítséget kollégáinktól, a Nyíregyházi Főiskola dolgozóitól, különösképpen dr. Egri Imrétől, aki lektori véleményével is hozzájárult munkánk színvonalának emeléséhez. Külön köszönettel tartozunk Malakucziné Póka Máriának, a Központi Statisztikai Hivatal Észak-Alföldi Igazgatóságának vezetőjének, dr. Duleba Szabolcsnak a további kutatási irányok keresése során nyújtott segítségéért, valamint a régió azon vállalkozásvezetőinek, akik megkeresésünkre véleményük ismertetésével, válaszaikkal, észrevételeikkel segítették munkánkat.

A szerzők